

Temetni jöttem a Győri Nemzeti Színház rekonstrukcióját, nem dicsérni

A 43 éve megnyitott új Győri Nemzeti Színház épületének elhasználódását a rendszeres karbantartások sem tudták megállítani, és elavult az egykor korszerű technikája is. 2017-ben a kormány támogatásával, a Modern Városok Program keretében nyílt lehetőség az előzetesen 20 milliárd forintra becsült felújításra. Az előkészítő tervpályázat nyertese, a Teatro Építész Műterem 2018-ban kezdhette el a tervezést. 2019 októberére – a színházzal szoros egyeztetésekkel – elkészültek a felújítás építészeti és színpad-technológiai tervei.

A közbeszerzési eljárások azonban nem indultak el. Az új városvezetés leállította a projektet, és egy sokkal nagyobb kulturális komplexum ötlete mellett az épület lebontását is felvetette.

A Győri Nemzeti Színház felújítása lekerült a napirendről, cikkünk a POSZT-on már kiállított, de meg nem valósuló, nagyon sok szakmai hozzáértéssel elkészült építészeti felújítást mutatja be.

A második világháború után Magyarországon az első új színházépület a háromtagozatos (próza, zene és tánc) Győri Nemzeti Színház volt. 1973–78 között épült Vince Kálmán és Harmati János győri építészek tervei alapján. Sajátos formáját a gyorsan, kis költséggel megépíthető, karakteres kábel-tető-lefedés adta. Színháztechnikai megoldásait – az akkor Svédországban élő Ölveczky Miklós színházi szakember koncepciója alapján – Szokoly Gábor tervezte. Egytagú, meredeken emelkedő 700 fős nézőterével, széles határok között, flexibilisen változtatható színpadnyílásával, a teljesen előretolható forgószínpadával, oldalszínpadokkal, a kornak megfelelő színház-technológiai megoldásokkal az építése idején hazánk legjobban felszerelt színháza lett. A meredeken emelkedő te-

tőszerkezethez egyedülálló módon alkalmazkodott a süllyeszthető zenekari árok mellvédjét képező, kéttagú biztonsági függöny.

Az épületben eredetileg műhelyek, varroda és anyagraktárak is voltak. Időközben elkészült az intézmény önálló gyártóbázisa és műhelyháza, ami lehetővé tette a 120 fős kamaraterem kialakítását a 4. emeleten, a korábbi festőterem helyén, amelyet azonban ma a közönség csak a művészbemutatón keresztül tud megközelíteni.

A felújítás során megoldandó legfontosabb kérdések a funkcionális működés javítása érdekében az alábbiak voltak:

- ▶ az épület bővítésének megoldása a jelenlegi karakterisztikus megjelenés, forma- és arányrendszerének figyelembevételével,

- ▶ a tagozatok párhuzamos működésének (próbák, előadások) biztosítása,
- ▶ a jól megközelíthető kamaraterem/stúdió kialakítása,
- ▶ a nézőtér akusztikai hibáinak kijavítása,
- ▶ az íves tetőszerkezet miatt lépcsős zsinórpadlás problémáinak megszüntetése, a felsőgépezet korszerűsítése,
- ▶ a díszletek beszállításának és színpadra juttatásának gépesítése, az alsógépezet korszerűsítése,
- ▶ az épület hőszigetelésének, energiagazdálkodásának javítása,
- ▶ az épületgépezeti rendszerek teljes korszerűsítése.

A tervezett, felújított színház nyugati főbejárati homlokzata, akadálymentesített közönségbemutató, új zsinórpadlással

A Győri Nemzeti Színház mai állapota

► **A terv megoldásai az alábbi építészeti gondolatmenet alapján születtek meg:**

Az 1978-ban átadott színház tervébe több hiba került. A nézőtér kialakítása akusztikai szempontból téves, az íves zsinórpadlás pedig korlátoasan használható felsőgépezeti rendszert eredményezett. Az utólagos kamaraszínpad kicsi, a nézőtéri büfé kapacitása elégtelen, az épület arca, homlokzatai jelentősen eltérőek, különösen az öltözőket, irodákat befogadó oldal kirívó.

Negyven év tapasztalata alapján szükség van új színpadra, nézőtérre, előcsarnokra, kamaraszínházra, balett- és próbatermekre, megfelelő raktárakra. Az új technológiáknak köszönhetően sok hely felszabadul az épületben, a szükséges bontások mellett az épület szerkezete azonban megfelelő, képes befogadni az új megoldásokat.

Esti kivilágításban a foyer és a zsinórpadlás döntött tömege

A sísánc kötélszerkezete a lezajlott statikai vizsgálatok szerint nem bírja ki a következő 50-60 évet, el kell távolítani, ezzel megnyílik a lehetőség a betervezett hibák kijavítására. Lehetőség van Magyarország legkorszerűbb színházi épületének kialakítására, amely 50 év múlva is modernnek fog számítani.

A színház 20 éve immár négy tagozatból áll, amelyek több előadásban is szinergikusan működnek: próza, balett, musical, opera. Ennek a négy csapatnak és a teljes műszaki gárdának kell biztosítani a működését.

A működtető önkormányzat által meghatározott program kialakításához ki kell lépni a meglévő színházépület tömegéből. A leggazdaságosabb megoldás, ha az új kamaraszínház az épület déli oldalához simulva épül meg. Ez a Kisfaludy Szárny.

Az új kamaraterem az épület déli oldalán, külön bejáráttal, kávézóval és jegypénztárral, valamint a megmaradó Vasarely mozaikkal

A ház északi oldalán, az új parkolási földemmel, elegáns gasztroutca alakítható ki, a sétálóutcai épületek földszinti éttermeivel, pubjaival.

A színház előtti tér egységes, nyugodt szintezési módjával végre jól használható, lépcsőktől mentes „off-terület” jön létre, a színház gazdag szabadtéri rendezvényprogramjai számára. A bejárat ezáltal komplex módon akadálymentesíthető.

A kamaraszínház új tömegében a földszinten, közvetlen utcai, ezáltal közvetlen közönségkapcsolattal helyezkedik el a szervezési iroda, az elővételi jegypénztár és az új igények szerint egy kávézó, ajándéküzlet, kellemes terrasszal.

A kamaraszínház elhelyezésére – minden szempontot egybevetve – ez a leggazdaságosabb megoldás.

Az új előcsarnok, az új liftekkel, lépcsőkkel, recepcióval

A kamaraszínház alternatív elhelyezésének problémái

Amennyiben a jelenlegi helyén, a 4. emeleten maradna, az alaprajzi méretet is növelni kellene, hogy több néző férjen el. Ehhez a keleti oldalon új előcsarnok, külön lépcső és lift is kellene, tehát ennél a megoldásnál is ki kell lépni a meglévő kubusból.

Lehetőség kínálkozna még a bontások után felszabaduló, előcsarnok alatti megoldásra is. A régi szellőzőgépház helyén azonban a scenikai belmagasság korlátozott, és bár a közönséghez közel lenne a bejárata, a színészek, a műszak és a scenikai kiszolgálás számára azonban már jelentős a távolság, ezáltal itt csak kompromisszumok árán valósulhatna meg.

A nagy nézőtér felett is van elvi lehetőség, a sísánc bontása után egy méretezett acél-szerkezet beépítésével. Azonban itt is sok a kompromisszum, scenikailag, hanggátlási szempontból, a nézők menekítése pedig újabb önálló lépcsőházak építését igényelné.

Az emeleti, galériás közönségbüfé

A megalkuvásoktól mentes, a kor legújabb követelményeinek is megfelelő megoldás a déli oldalon való építés, amely ezáltal a teljes színházi tömeget – a főszínpad hossz tengelyére nézve – az arany metszés arányában alakítja.

Az épület meglévő területe – a főleges helyiségek, funkciók eltávolításának eredményeképpen – a bővítés hatására csekély mértékben nő. A mostani összterület 15 100 m², az új, tervezett ház területe 16 800 m². A növekedés mértéke alig 10%.

A tervezett felújítás a következő eredményekkel jár:

- ▶ új, korszerű nagyszínpad, új alsó- és felsőgépzet, egységes zsinórpadlás;
- ▶ egy irányban, felfelé mozgó vasfüggöny;
- ▶ akusztikailag kiváló paraméterekkel rendelkező nézőtér, kapacitáscsökkenés nélkül;
- ▶ új, korszerű, az európai színházi trendnek megfelelő multifunkcionális kamaraszínház;
- ▶ önálló, megemelt belmagasságú próbatermek a balettkar, a zenekar és a kórus számára;
- ▶ további két próbaterem, és a jelenlegi Kisfaludy Terem helyén a főszínpad méreteivel bíró házi színpad;

A közönségbüfé többfunkciós működésre is berendezhető. A Szász Endre porcelánképek megmaradnak

A kávézó egész napos működésével a színház megnyílik a belváros számára

A Kisfaludy Kamaraterem bejárata, a kávézóval, pénztárakkal

A kamaraterem multifunkciós berendezéssel, 100-250 férőhelyes nézőtérrel, blackbox kialakítással

A kamaraterem foyer önállóan is tud működni, amikor a nagyteremben nincs előadás

- ▶ további 1500 m² raktározási terület;
- ▶ kétszeresére bővített varroda;
- ▶ 8 db új színészöltöző;
- ▶ kétszeresére bővített színészbüfé;
- ▶ kétszeresére bővített, új közönségbüfé;
- ▶ háromszoros alapterületű mosoda;
- ▶ 50%-kal megnövelt díszletraktár;
- ▶ háromszoros területű kelléktár;
- ▶ teherliftekkel gépesített díszletmozgatás;
- ▶ kétszeresére növelt világítási raktár;
- ▶ együtt és külön is működni tudó nagy- és kamaraszínpadi előcsarnok;
- ▶ bálók, konferenciák, könyvszalonn rendezésére is alkalmas kamaraszínpad, ún. black box színpadtérrel;
- ▶ duplájára növelt kapacitású vizesblokkok a nézők számára;
- ▶ megújított, elegáns színészbejáró;
- ▶ két világítási híd a nézőtér fölött;
- ▶ zöldtető és pihenő tetőterasz a színészek, táncosok, énekesek számára;
- ▶ jelentős, 300 m²-es napelemtető az alternatív energiatermelés számára;
- ▶ kiváló hőtechnikai jellemzőkkel készülő háttároló szerkezetek a gazdaságos üzemeltetés céljából.

Az épület díszét adó Vasarely-kerámiaképek a bontási munkák előtt óvatosan eltávolításra kerülnek. A szabványnak megfelelő homlokzati

hőszigetelések után a képeket – immár fagyálló kerámiákból – újra vissza kell helyezni az épület északi homlokzatára, valamint az új Kisfaludy Szárny déli felületére. A belső Szász Endre-porcelánképek megvédve, változatlanul a helyükön maradnak.

Akusztika

A színházterem alaprajzi és metszeti kontúrja a régi színházteremhez igazodva került meghatározásra, a korábban tapasztalt és elsősorban teremakusztikai eredetű problémák ezen belül kerülnek kijavításra. Korábbi tanulmányok is kiemelték, hogy zenei szempontból előnytelen a legyező alakú alaprajz, illetve a korábbi mennyezeti burkolat geometriája és anyaghasználata. A nézőtéren az új ültetési rend szerint a nézőtér közepén ülőket is különböző irányból érkező, oldalsó hangvisszaverődések érik. Ezt a hatást az elkerített nézőtéri területek mellvédjei és azok diffúz kialakítása biztosítja. A nézőtér mennyezete a szerkezetiileg lehető legnagyobb belmagasságú, mivel a nagy térfogat és a nézők fölötti zengőtér biztosítása szükséges feltétele a zeneibb megszólalásnak. A teremakusztikai hangolást a színpadtéren és a nézőtéren elhelyezett, hangolt, perforált hangelnyelő burkolatok, a nézőtér fölötti térbe húzható függönyök, valamint a kiegyensúlyozott hangelnyelést biztosító székek garantálják. Figyelembe véve, hogy a nézőtér kb. 5000 m³, a színpadtér pedig kb.

16 000 m³, teremakusztikai hangolást a színpadtéren is biztosítani kell. A zenekari árokban a hangterelő és diffúz felületekkel és függönyözéssel lehet jobb akusztikai környezetet teremteni.

Az igen változatos műfajok előadásához kialakított akusztikai koncepció ellenőrzésére teremakusztikai modell készült. A modell számítási eredményei igazolták a terv jó minőségét.

Épületgépészet

A tervezett megújuló színháznak – a mai rendelkezéseknek megfelelő hőszigetelésének és az újonnan tervezett, korszerű, energiatakarékos, hőviszszanyerővel ellátott szellőztető berendezéseinek köszönhetően – alacsonyabb energiaigénye lesz, mint a jelenlegi épületnek. A légtechnikai rendszerek üzemelése a színház működési rendjéhez igazodik, az újonnan tervezett légtechnikai berendezések maximálisan biztosítják a szellőztetőrendszerekben rejlő (részben bevezetett, részben felvett-leadott) fűtő-hűtő energia visszanyerését, és modern szabályozás-vezérléstechnika biztosítja az optimális üzemeltetés lehetőségét. A szellőztetőgépek térfogatáram-mérőkkel felszereltek, így a szállított légmennyiséget az automatikarendszer folyamatosan méri és pontosan a kívánt értékre szabályozza. Így az egyes térrészek – mint például színpad-nézőtér – közötti levegő-átáramlás, huzathatás szabályozottan elkerülhető, a terek között nem alakul ki átáramlás. Az épület minden

A meglévő nézőtér geometriája változatlan, a kétoldali, magas mellvédés zártzések kijavítják az akusztikai hibákat. Az oldalfalakon méretezett szitaszövet burkolati rendszerrel hangolható fel a nézőtér a prózai, opera-, balett- és musical-előadásokra

A nézőtér világítása mozgatható, az előadás kezdetén a lámpák felemelkednek

A színészbüfé új formájában galériás, kétszintes kialakítású

A tervezés során a legtöbbet vitatott kérdések a nézőtér és az előcsarnok átalakítására vonatkoztak. Sok változat került kidolgozásra a tervezés másfél éves időtartama alatt. Komoly kihívást jelentett a rendkívül szigorú tűzvédelmi szabvány által a komplexumban előírt 13 tűzszakasz mérnöki kialakítása.

A felújítás tervezése a színház vezetői és munkatársai számára komoly többletfeladatot jelentett, a zavartalan színházi üzem biztosítása mellett folyamatos konzultációkra, koncepciók véleményezésére került sor. Ebben eleinte Molnár Tamás korábbi műszaki vezető nagy tapasztalata segítette a munkát, majd Pásztor Zoltán fogta össze a színház szakembereinek a véleményét. A végleges dokumentációba csak azok a megoldások kerültek bele, amelyeket az önkormányzat és a színház vezetősége is írásban jóváhagyott.

Komoly és megoldatlan gondot vetített előre a 2020–2021 évekre tervezett átépítés idejére a színház kiköltözése. Ez a mostani döntések hatására elmaradt.

Hogyan fogadták a győriek a színház felújítását? A tervpályázati anyag négy héten át volt kiállítva a színház előcsarnokában. Ez idő alatt közel 15 000 néző, városlakó látta. A terv bemutatásra került a POSZT-on, a Sceni-Techen és a Kisalföld újság hasábjain.

A tervezésben részt vevők száma jelentős volt: 46 mérnök, építész, statikus, gépész, villamos-, közmű-, közlekedés-, szigetelés-vezetőtervező, belsőépítész, akusztikus, színház-technológiai tervező, rehabilitációs, konyhatechnológiai mérnök, szcenikus és projektigazgató. (A munkában nagy tapasztalatú kollégák vettek részt, akik dolgoztak a MŰPA, a Terror Háza, az Audi Aréna, a Puskás Stadion, a Kodály Központ, a Hangvilla, a Csiky Gergely Színház, az Őrkény Színház, az Operaház projektjeiben is.)

Megállapítható, hogy a tervek alapján megújuló színházfelújítás elmaradásával egy, az Operaház-

A színészek számára a büfé alsó szintje ebédlőként, a felső pedig pihenőként szolgál

energiamérője – hőmennyiség, hűtőmennyiség, ivóvíz és elektromos áram – kapcsolódik a központi vezérlőközpontozathoz. Az energiamegazdálkodást az épületfelügyeleti rendszer végzi, sta-

tisztikákat szolgáltat és meghatározza az épület energiahatékonyságát.

A korszerű színház-technológiai tervek külön ismertetést érdemelnének.

zal azonos felszereltségű és nagyságrendű színház létesítése maradt el...

Sándor János és Ruppert András
építész tervezők